

Lausunto: Energiaverotuksen uudistaminen

8.6.2020

Greenpeace kiittää energiaverotyöryhmää kuulemispyynnöstä ja lausuu seuraavaa.

Kysymys 1: Arvionne nykyisen energiaverojärjestelmän rakenteesta ja toimivuudesta erityisesti suhteessa hallituksen vuodelle 2035 asettaman hiilineutraalisuustavoitteen kannalta? Miten energiaverojärjestelmä toimii yhdessä muiden ohjauskeinojen kanssa?

Energiaverojärjestelmän rakenne

Nykyisen energiaverojärjestelmän rakenteessa CO₂-ohjaus on leivottu fiskaalisen verotuksen sisään. Greenpeace näkee, että 2035 hiilineutraalisuustavoitteen (ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuden) saavuttaminen kestävästi ja reilusti edellyttää sitä, että **fiskaaliset verot, ohjaavat päästöverot ja haittaverot erotetaan periaatteellisella tasolla toisistaan.**

Fiskaalisilla veroilla rahoitetaan hyvinvointivaltio ja toteutetaan jakopoliittisia tavoitteita, jolloin tärkeää on taata ennustettavat verokertymät. Kun taas ohjaavien päästöverojen tavoitteena on saavuttaa ohjausvaikutuksensa nopeasti ja siten poistaa itse itsensä. Onnistuneen ohjaavan päästöveron verotuotto on ennen pitkää lähellä nollaa.

Kun ohjaavien verojen fiskaalisista tavoitteista luovutaan, ne voidaan suunnitella tehokkaiksi ja nopeasti itse itsensä tarpeettomaksi tekeviksi.

Toisekseen, nykyiseen energiaverojärjestelmän rakenteeseen liittyy lukuisia poikkeuksia, jotka heikentävät järjestelmän ohjausvaikutusta. Energiaverotuksen kokonaisuudistuksen myötä nämä porsaanreiät on tukittava ja järjestelmää harmonisoitava, poistamalla verotuet fossiilisilta polttoaineilta lämmityksessä, maataloudessa ja liikenteessä.

Nykyisen energiaverojärjestelmän toimivuus

Nykyisen energiaverojärjestelmän toimivuutta ilmasto- ja ympäristönäkökulmasta on vaikea arvioida, sillä systemaattista seuranta-aikaa vuonna 2011 voimaan astuneesta ympäristöperusteisesta verouudistuksesta ei tästä näkökulmasta ole tehty.

Selvää kuitenkin on, että nykyisellään energiaverotuksen ohjausvaikutus ei riitä hiilineutralisuus 2035 -tavoitteen saavuttamiseen, kun se ei riitä edes hiilineutralisuus 2045 -tavoitteen saavuttamiseen, kuten Helsingin yliopiston, VATT:n ja VTT:n energiaveroselvityksestä¹ kävi ilmi.

Energiaverojärjestelmän toimivuus yhdessä muiden ohjauskeinojen kanssa

Jotta energiaverojärjestelmän toimivuutta, osana muita ohjauskeinoja, voidaan jatkossa arvioida paremmin ja korjata ketterämmin, tarvitaan yhtäältä energiaverotuksen eri funktioiden selkeämpää eriyttämistä (ks. yllä) sekä systemaattisempaa ja säännöllisempää vaikutusten arviointia ilmastotavoitteiden ja reilun siirtymän näkökulmasta.

Olennaista on, että energiaverojärjestelmää kehitetään käsi kädessä lainsäädännön ja reilun siirtymän toimien kanssa niin, että ohjauksen kohteilla on aito mahdollisuus toimia toisin ja että siirtymää hallitaan kokonaisvaltaisesti kestävään suuntaan.

Esimerkiksi lämmityspolttoaineiden hintaa nostavien ohjaavien päästöverojen rinnalla tulee tukea maalämpöjärjestelmiin siirtymistä sekä jalkautuvaa energianeuvontaa. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi energiaköyhyyteen puuttuvilla energiaremonttitiuilla, korkotuetuilla valtion takaamilla lainoilla tai muilla vastaavilla instrumenteilla.

Turpeen veroetu tulee puolestaan poistaa siten, että samaan aikaan vauhditetaan energiaremontteja, polttoon perustumattomia lämmitysratkaisuja ja niiden verokannusteita. Muutoin biomassan riittävyys- ja kestävyysrajat tulevat pian vastaan (ks. Wahlström et al selvitys turpeen verotuen poiston vaikutuksista biomassan kysyntään²).

Lähtökohtaisesti, kun päämääränä on olla maailman ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta, toteuttaa siirtymä oikeudenmukaisesti ja tehdä transformaatiosta yhteiskuntaa uudistava ja kilpailukykyä parantava ajuri, on ohjauskeinoja valittava ja optimoitava nämä tavoitteet edellä. Kansallinen lisäohjaus myös päästökauppasektorilla on perusteltua niin kauan, kun EU:n tavoitteet (ja päästökaupan hintasignaali) laahaavat jäljessä. On esimerkiksi mahdollista tuottaa lattiahintaa kansallisin toimin, asettamalla

¹ [Koljonen et al. \(2019\) Energiantuotannon valmisteverotuksen kehittäminen Suomessa.](#)

² Wahlström et al (2017) Energiaverotuet ja kustannustehokas huoltovarmuus.

kansallinen hiilidioksidin hinta päästöoikeuden hinnan päälle.

Kysymys 2: Mitkä olisivat keskeisimmät toimet energiaverotuksen kehittämisessä tavoiteltaessa 2035 hiilineutraalisuutta? Mitkä niistä tulisi toteuttaa mahdollisimman nopeasti ja mitkä voitaisiin toteuttaa myöhemmin hiilineutraalisuutta tavoiteltaessa?

Hallitusohjelmassa linjatut toimet energiaverotuksen uudistamiseksi ovat hyvä ja kannatettava lähtökohta ja tulee toteuttaa viipymättä.

Uudistukset vauhdittavat sähköistämistä ja poistavat energiaveron palautusjärjestelmän, joka on jo pitkään tiedetty haitalliseksi tueksi ja perusteettomaksi tulonsiirroksi veronmaksajilta suuryrityksille.

Hallitus on linjannut, että energiaveroleikkuri poistettaisiin ja sähkön verotaso alennettaisiin asteittain, mutta on epäselvää miksi. Viime vuonna istunut, valtiosihteeri Partasen vetämä yritystukityöryhmä suositteli³, muutos toteutettaisiin **vaiheittaisen toteutuksen sijasta kerralla vuoden 2021 alusta.**

Partasen työryhmä ehdotti niin ikään, että jos sähkövero tuodaan EU:n sallimaan minimiin, kuten nyt tapahtuu, se korvaa päästökauppakompensaation jatkamisen tarpeen. Eli **energiaverouudistuksen yhteydessä on korkea aika päättää, että päästökauppakompensatiota ei jatketa.**

Hallitusohjelmakirjausten lisäksi tärkeää olisi - kuten HY:n, VATT:n ja VTT:n selvityksestä käy ilmi⁴ - **poistaa fossiilisten polttoaineiden verotuet** turpeelta, sähkön ja lämmön yhteistuotannolta (ei vai osittain, kuten hallitusohjelmassa) sekä fossiilisten polttoaineiden käytöltä teollisuudessa ja maataloudessa - sosiaalisesti kestävästi ja eriarvoisuutta lisäämättä. Liikennepolttoaineiden puolella tämä tarkoittaa lisäksi **dieselin verotuen poistoa**, mikä PTT:n mukaan olisi tehokas taloudellinen ohjauskeino päästöjen vähentämiseksi. Poisto heikentäisi vientiteollisuuden kustannuskilpailukykyä, mutta verrattain vähän. Kotitalouksille verotuen poistaminen tulisi kompensoida esimerkiksi tulonsiirroin tai alentamalla ansiotuloverotusta.

Ajankohtaiseksi tulee myös **biomassan verottomuuden poisto**, jotta siirtymä irti fossiilisista polttoaineista voidaan tehdä polttoon perustuvat ratkaisut edellä.

Olennaista toimenpiteiden ajoittamisessa on tunnistaa teknologiset polkuriippuvuudet, välttää harhainvestoinnit ja rakentaa luottoa siihen, että ohjauksessa on kyse muutoksen mahdollistamisesta, eikä kansalaisten ja yritysten kurjistamisesta. Tällöin

³ TEM (2019) Yritystukien vähentämistyöryhmän raportti

⁴ Mt.

oikea-aikaisuus edellyttää myös sitä, että mahdollistavat elementit ovat tiedossa ja kommunikoitavissa.

Sähköistämistä ja lämpöpumppujen kilpailukykyä parantavat toimet ovat kiireisiä juuri nyt, mutta samaan aikaan on tehtävä selväksi, että fossiilituet tullaan siirtymäajalla poistamaan. Turpeen verotuen poistamisesta, osana reilua siirtymää ja sen rahoitusjärjestelyjä, tarvitaan päätös viipymättä.

Korona-kriisin myötä entistäkin ajankohtaisemmaksi on tullut **luopua lentokerosiinin verottomuudesta**. Myös lentoveroa koskeva kansalaisaloite odottaa parhaillaan käsittelyään eduskunnassa. Kun koronan jälkeen haetaan uutta normaalia, jossa pyritään vakiinnuttamaan uusia, kestävämpiä käytäntöjä, on otollinen hetki tuoda ilmasto-ohjaus myös lentoliikenteeseen.

Kysymys 3: Näettekö, että esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden tukien (CHP, maatalous ja turve) poistaminen ja/tai fossiilisten polttoaineiden veronkorotukset voisivat osaltaan auttaa päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa. Mitä mahdollisesti haitallisia vaikutuksia tällä olisi?

Fossiilitukien poistaminen turpeelta, CHP:lta, maataloudelta sekä varautuminen lisäohjaukseen kansansallisen lattiahinnan kautta on olennaista päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi (ks. Koljonen et al 2019⁵).

Haitalliseksi vaikutukset koetaan, jos ohjaus nähdään ainoastaan kustannusten korottamisena, eikä osana teknologisten ja toimintatapojen muutosten mahdollistamista. Siksi muutoksia ei tule toteuttaa irrallisena hintaohjauksena vaan osana kunkin sektorin siirtymän hallittua ja oikeudenmukaista ohjausta, jossa mukana kulkee myös alueellisten vaikutusten tarkastelu.

Haitallista on myös, jos fossiilituet poistettaisiin ilman samanaikaisia, voimakkaita panostuksia polttoon perustumattomaan lämmitykseen ja liikenteeseen. Wahlström et al (2017) arvioi, että turpeen verotuen poiston seurauksena turpeen kaupallinen tuotanto, ja siten myös käyttö, todennäköisesti loppuisivat 2020-luvulla, mutta se korvattaisiin pääasiassa kiinteällä biomassalla, mikä lisäisi biomassan tuontia ulkomailta. Biomassan tarvetta voidaan vähentää voimakkailla satsauksilla energiatehokkuuteen, lämpöpumppuihin, geolämpöratkaisuihin sekä uusiin hukkalämpöjen lähteisiin - sekä poistamalla kiinteän biomassan verottomuus - ympäristölle haitallisimmat jakeet edellä.

⁵ Mt.

Kysymys 4: Miten arvioitte energiaverotuottojen kehittyvän 2030 mennessä verotuksen nykyrakenteella ja verotuksen päästöohjausta tehostettaessa?

Tämän arvioimiseen meillä ei ole omia analyysityökaluja. Mutta olennaista tämänkin kysymyksen kannalta on, että energiaverotusta kehitettäessä fiskaaliset verot, ohjaavat päästöverot ja haittaverot erotetaan periaatteellisella tasolla toisistaan, jolloin yhdellä ohjaukskeinolla ei pyritä saavuttamaan lähtökohtaisesti ristiriitaisia tavoitteita.

Lisää aiheesta järjestöjen yhteisessä periaatelinjauksessa:

[Periaatelinjaus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta ekologisesta verouudistuksesta](#)

2.4.2020

Lisätiedot:

Kaisa Kosonen, ilmastovastaava, Greenpeace

kaisa.kosonen@greenpeace.org

Puh. 050 368 8488